

ПРОТИРІЧЧЯ ПРОГРАМНО-НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФУТБОЛІСТІВ ВІКОМ 6–7 РОКІВ

Назар ОКЛІЄВИЧ¹,

аспірант кафедри спортивно-педагогічних дисциплін,
<https://orcid.org/0009-0001-3864-4341>,
oklinaz93@gmail.com

Мар'ян ПІТИН²,

доктор наук з фізичного виховання спорту, професор,
<https://orcid.org/0000-0002-3537-4745>,
pityn7@gmail.com

Андрій СИНІЦЯ¹,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
<https://orcid.org/0000-0001-6608-919X>,
andrii.synysia@pnu.edu.ua

Любомир МАЛАНЮК¹,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
<https://orcid.org/0000-0003-4698-6525>,
liubomyr.malaniuk@pnu.edu.ua

Микола ВАСИЛЬКІВ¹,

старший викладач кафедри фізичного виховання,
<https://orcid.org/0000-0002-9905-2817>,
mukola.vasulkiv@pnu.edu.ua

¹Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

²Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

Анотація. На високому рівні залишаються вимоги до підготовленості футболістів-початківців. Потребує вдосконалення програма підготовки хлопчиків віком 6–7 років з урахуванням удосконалення знань із цього напрямку, сучасних методичних підходів серед тренерів-практиків. *Мета:* виявити наявні протиріччя в навчально-тренувальному процесі футболістів віком 6–7 років на підставі вивчення програмно-нормативного забезпечення. *Методи:* теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, абстрагування, історичний метод, порівняння. *Результати.* Планування та зміст занять у річному циклі підготовки на перших роках навчання спирається на потребу створення умов для успішного початкового навчання гри у футбол. Основними завданнями визначено: комплектування навчальних груп, оволодіння основами техніки гри у футбол, гармонійний фізичний розвиток дитини, підвищення рівня функціональної підготовленості та мотивації до занять у спортивній школі. У програмно-нормативному забезпеченні навчально-тренувального процесу футболістів віком 6–7 років спостерігається розмите розуміння результативності та ефективності підготовки спортсменів-початківців. Навчання та вдосконалення технічного арсеналу юних футболістів орієнтується на використання якомога більшої кількості різноманітних вправ, які в тому числі можуть мати загально- чи спеціально підготовчий характер. Водночас основним має бути стабілізація техніки рухів і досягнення стійких рухових умінь і навичок. *Висновки.* Вимоги підготовки, описані в програмно-нормативних документах, мають протиріччя, пов'язані зі співвідношенням навантажень різної спрямованості у фізичній підготовці та між розділами підготовки загалом, наявністю надмірної уваги до контрольних заходів та, що є основним, відсутністю урахування сучасних тенденцій розвитку футболу та системи підготовки спортсменів-початківців у футболі.

Ключові слова: спортивна підготовка, юні футболісти, розвиток футболу, програми тренувань.

CONTRADICTIONS IN PROGRAMMATIC AND REGULATORY SUPPORT FOR TRAINING FOOTBALLERS AGED 6–7 YEARS

Nazar OKLIIEVYCH¹,

Postgraduate student of the Department of Sports and Pedagogical Disciplines,
<https://orcid.org/0009-0001-3864-4341>,
oklinaz93@gmail.com

Maryan PITYN²,

D.Sc of Physical Education and Sport, Professor,
<https://orcid.org/0009-0001-3864-4341>,
oklinaz93@gmail.com

Andrii SYNYSIA¹,

PhD (Physical Education and Sports), Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0001-6608-919X>,
andrii.synysia@pnu.edu.ua

Lyubomyr MALANYUK¹,

PhD (Physical Education and Sports), Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0003-4698-6525>,
liubomyr.malaniuk@pnu.edu.ua

Mykola VASYLKIV¹,

Senior Lecturer of the Department of Physical Education,
<https://orcid.org/0000-0002-9905-2817>,
mukola.vasulkiv@pnu.edu.ua

¹Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

²Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

Abstract. The requirements for the preparedness of beginner footballers remain high. The training program for boys aged 6–7 needs improvement, taking into account enhanced knowledge in this area and existing methodological approaches among practical coaches. *Objective:* To identify existing contradictions in the educational and training process of footballers aged 6–7 based on the study of programmatic and regulatory support. *Methods:* Theoretical analysis and generalization of data from scientific and methodological literature, abstraction, historical method, comparison. *Results:* Planning and content of classes in the annual training cycle in the first years of learning are based on the need to create conditions for successful initial learning of football. The main tasks are: completing training groups, mastering the basics of football technique, harmonious physical development of the child, increasing the level of functional preparedness, motivating to attend sports school. The programmatic and regulatory support for the educational and training process of footballers aged 6–7 shows a vague understanding of the effectiveness and efficiency of training beginner athletes. The training and improvement of the technical arsenal of young footballers are focused on using as many different exercises as possible, which can include general or special preparatory exercises. At the same time, the main goal should be stabilizing movement techniques and achieving stable motor skills. *Conclusions:* The training requirements described in the programmatic and regulatory documents have contradictions related to the ratio of different types of physical training loads and between the sections of the training in general, excessive attention to control measures, and, most importantly, the lack of consideration of modern trends in football development and the system of training beginner athletes in football.

Key words: contradictions, training, young footballers, football development, content.

Постановка проблеми. Підготовка юних футболістів нині є актуальним науково-практичним завданням сфери фізичної культури та спорту, що має свої специфічні організаційно-педагогічні та

науково-методичні аспекти. У підготовці юних футболістів використовується розмаїття засобів і методів різного спрямування з переважанням ігрового методу виконання вправ [2; 3; 5; 6; 11].

Початкова підготовка повинна сприяти ефективному початковій спортивної діяльності загалом, сприяти створенню оптимальних можливостей до занять спортом, розвивати фізичні якості, підвищувати загальну підготовленість організму та рівень спортивної майстерності [4; 7; 8; 9; 10].

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

На потребу в якісному формуванні підготовленості юних футболістів указує багато фахівців з футболу. Проведені науково-методичні дослідження серед футболістів були присвячені дослідженню різних актуальних питань: фізичної підготовленості футболістів на етапі початкової підготовки, вивченню стану нервово-м'язового апарату юних футболістів різних вікових груп, розвиткові прудкості в учнів 7–9 років на заняттях з футболу, вивченню основ методики навчання та тренування футболістів, визначенню модельних характеристик техніко-тактичної діяльності юних футболістів тощо [8; 12–15].

Підтверджено, що залишаються на високому рівні вимоги до підготовленості футболістів-початківців [3; 7; 11]. Тому потребує вдосконалення програма підготовки хлопчиків віком 6–7 років з урахуванням удосконалених знань із цього напрямку, сучасних методичних підходів серед тренерів-практиків та з дотриманням основних принципів початкового навчання футболу.

Саме на це спрямовано статтю, що пов'язана із встановленням вимоги до підготовки футболістів на етапі початкової підготовки з орієнтацією на вікову групу 6–7 років.

Мета дослідження – виявити наявні протиріччя в навчально-тренувальному процесі футболістів віком 6–7 років на підставі вивчення програмно-нормативного забезпечення.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, абстрагування, історичний метод, порівняння. Для дослідження взято актуальну науково-методичну інформацію з проблематики змістового наповнення системи підготовки кваліфікованих юних футболістів в період перебування в дитячо-юнацьких спортивних школах.

Виклад основного матеріалу. Для розгляду методичного забезпечення процесу підготовки юних футболістів ми залучили єдиний документ, що запропонований нині Федерацією футболу

України – навчальну програму для ДЮСШ з футболу [1]. Проте з огляду на термін її укладання (2003) можна говорити лише про поверхневе ілюстрування структури та змісту підготовки футболістів першого-другого років навчання, тобто віком 6–7 років. Вивчення змісту програмно-нормативного документу [1] дало підстави для узагальнень даних зі структури тренувального процесу у футболі.

Спираючись на фундаментальні дані, укладачі вказують на відповідність системи підготовки футболістів тим положенням, які подані фахівцями олімпійського та професійного спорту. Зокрема, вказано на доречності виокремлення багаторічної підготовки як поєднання відносно самостійних та поряд із тим взаємопов'язаних етапів. На нижчих рівнях виокремлюють макроцикли, річну підготовку та її окремі періоди, мезоцикли (середні цикли, 2–6 тижнів) та мікроцикли (малі цикли підготовки 2–14 тренувальних занять), окремі тренувальні дні (за умов проведення кількох тренувань на день, окремі тренувальні заняття та їх частини (складники).

Погоджуємося з тим, що тривалість і структура багаторічної підготовки суттєво залежна від структури та змісту змагальної діяльності футболістів, закономірностей становлення різних сторін підготовленості й функціонування адаптаційних процесів функціональних системах організму. Складником зростання спортивної майстерності також можна визначити індивідуальні та статеві особливості організму спортсменів, темпи біологічного дозрівання й особливостей сприйняття інформації (навчаємості), віку початку занять спортом (загалом) і футболом (спеціалізованих тренувань).

Важливим аспектом якісної підготовки футболістів, особливо в юному віці, є зміст тренувального процесу, що реалізується через застосування засоби і методи, особливості динаміки тренувальних (функціональних) навантажень, загальної побудови навчально-тренувального процесу, використання додаткових чинників у тренувальному процесі з метою його корекції/інтенсифікації (наприклад: раціональне харчування, тренажерні засоби, інструменти відновлення та стимуляції працездатності).

Зрозуміло, що з огляду на проблематику нашого дослідження говорити про дотримання всієї структури недоречно. Адже футболісти-початківці (віком 6–7 років) не можуть відповідати зазначеним структурним компонентам [5; 7; 8].

Окрім того, попередні дослідження та зіставлення їх змісту з даними сучасних вітчизняних та закордонних фахівців указує на суттєві відмінності між науково-методичними підходами фахівців [3; 9; 11; 13].

Цікаво, що згідно з Навчальною програмою [1] упроцесі багаторічної підготовки футболістів виділяють три вікові зони, в яких передбачено демонстрацію спортивних результатів. Це, зокрема, зона перших значних успіхів (18–20 років), максимальних можливостей (21–26 років) та утримання найвищих досягнень (27–32 років). До того ж, на думку укладачів, вікові межі для найвищих досягнень досить стабільні, на них не мають суттєвого впливу ні наявна система, ні структура та зміст тренувального процесу, ні час початку занять спортом [1].

Згідно із запропонованою віковою градацією весь термін перебування футболіста в системі підготовки в ДЮСШ необхідно поділяти на етапи: початкової підготовки, попередньої базової підготовки, спеціалізованої базової підготовки, максимальної реалізації індивідуальних можливостей, збереження досягнень.

Акцентуючи увагу на наших пріоритетах, зазначимо, що вікові межі спортсменів на етапі початкової підготовки становлять від 6 до 10 років. Однак ми маємо приклади початку занять у більш ранньому віці – 5, 4 та навіть 3 роки. Це відбувається поза межами організаційної структури ДЮСШ, переважно в приватних спортивних клубах, проте наслідки реалізації такого змісту підготовки відчуються надалі. Припускаємо, що у віці 6–7 років дитина (хлопчик) уже має певний руховий досвід занять, якщо не футболом, то іншим видом спорту або руховою активністю.

Більш акцентовано розглянемо запропонований зміст етапу початкової підготовки. Основними завданнями на цьому етапі передбачено: сприяння зміцненню здоров'я дітей, різнобічний розвиток фізичних якостей шляхом реалізації фізичної підготовки, підготовка та усунення (за наявності) незначних недоліків у фізичному розвитку; початкове навчання «школи футболу» – техніки елементів і прийомів, індивідуальної та групової тактики гри.

За рекомендаціями укладачів Програми, підготовка футболістів на етапі початкової підготовки повинна характеризуватися широким застосуванням різноманітних засобів і методів тренування, різноманітності вправ із різних видів спорту та із цілеспрямованим включенням ігрового методу. Однак здебільшого вони

повинні бути пов'язаними зі специфікою рухової діяльності у футболі – наявністю легкої атлетики, рухливих та спортивних ігор тощо. Цікаво, що за зовнішнього тиску на результат юних футболістів у навчальній програмі зазначено, що на етапі початкової підготовки потрібно уникати планування занять зі значними фізичними та психологічними навантаженнями, а також максимально відходити від застосування одноманітного навчального матеріалу, що може викликати моногонію тренувального процесу та зниження мотивації дітей до занять цим видом спорту.

Водночас для юного спортсмена важливим є закладення підвалин різнобічної технічної бази. Саме такий підхід, на думку укладачів Навчальної програми [1], є засадою для подальшого технічного вдосконалення та вивчення більш складних елементів та прийомів. Зазначені методичні положення поширюється на всі етапи першої стадії підготовки, яка охоплює перші три етапи багаторічного спортивного вдосконалення.

У змісті навчальної програми для українських футболістів зазначається, що на етапі початкового навчання можна починати залучати юних спортсменів до змагань. Однак ці змагання можуть бути пов'язаними із зіставленням результатів загальної фізичної підготовленості, пов'язаними з участю в змаганнях із допоміжних видів спорту та за спрощеними правилами (зменшені розміри майданчика). Ще одним варіантом, що частково дублює попередні, є виконання контрольних вправ у змагальному режимі для цієї вікової групи. Проте ми схильні вважати, що в підтриманні мотивації дітей до занять футболом одне з провідних місць займає саме участь у різних варіантах змагань на основі специфічних засобів футболу та широкого застосування змагального методу виконання елементів футболу [5; 8; 15].

Вивчення змісту Навчальної програми [1], пов'язаного з віковими особливостями раціональної побудови багаторічної підготовки, вказало на перебіг становлення спортивної майстерності футболістів поряд із періодом інтенсивного вікового розвитку, соціальним та фізичним становленням особистості. Це обов'язково потрібно брати до уваги під час планування та реалізації програм підготовки на різних етапах багаторічного вдосконалення та, зокрема, враховувати на етапі початкової підготовки. На першому етапі ми отримуємо в групі дітей (спортсменів), які мають досить різні рівні підготовленості, соціального та біологічного розвитку, що може позначатися на

реалізації змісту тренувальних занять за різними блоками вправ і завдань.

Отже, серед вікових особливостей укладачі програми виокремлюють такі (для етапу початкової підготовки). Насамперед у віці 6–9 років відбуваються суттєві зміни в способах мислення та пам'яті дитини, з'являються і більшою мірою проявляються здібності до логічного міркування та абстрактного мислення. Це своєю чергою є суттєвими складниками для реалізації процесів навчання і виховання юних спортсменів.

Також спостерігається інтенсивний розвиток як окремих структурних одиниць та функцій, так і організму загалом, безупинне збільшення довжини тіла (орієнтовно на 3–4 см), протікання процесів окостеніння кісток, які лише в процесі, зокрема, кістки таза ще не зрослися, а кістки скелета можуть піддаватися деформації, крім цього, існує потреба докладати зусиль для підтримання хребта в правильному положенні. Окремо зазначено на недосконалої м'язового та зв'язкового апарату.

З позицій функціонування різних систем організму дітей цього віку зазначено, що цьому віковому періоду відповідає дещо більше значення ЧСС – 90–92 уд./хв., слабкість діяльності серцевого м'язу, що проявляється у виражених реакціях (варіабельності ЧСС) на незначні фізичні навантаження. Це можна розглядати як важливе підґрунтя для обґрунтування тренувальних засобів, пов'язаних із малою тривалістю вправ та середнім ступенем функціонального впливу на організм юного футболіста.

Показники дихання також перебувають на підвищеному рівні, дихання поверхневе, близько 22 разів на хвилину.

Також загальновідомо, що в цьому віці процеси збудження суттєво переважають над гальмуванням. Для дітей більш характерні вища рухливість, часте переключення з одного виду діяльності на інший, відсутність зосередженості уваги та концентрації на виконанні довготривалих тренувальних занять тощо.

Методичні особливості навчання і тренування згідно з баченням укладачів Навчальної програми [1] у цьому віці пов'язані з таким.

Навчати техніки футболу в цьому віці доцільно за допомогою цілісного методу. Важливо уникати положень, що можуть призвести до викривлення хребта, сильних поштовхів і струсів тіла, різких зупинок і поворотів, перенапруження опорно-рухового апарату. Варто забезпечувати рівномірне навантаження на обидві ноги, оскільки

нерівномірне навантаження може викликати зміщення кісток поясу верхньої кінцівки й таза. Слід обмежувати вправи, які включають натужування, додання значного опору, а також завдання, які є важкими для виконання та спричиняють велике нервово напруження. Необхідно пам'ятати про неприпустимість тривалого навантаження під час бігу, щоб уникнути перевтоми та можливих травм.

Особливу увагу слід приділяти навчанням глибокого, рівномірного дихання через ніс. Використовувати рухові дії з частою їх зміною та обмеженою кількістю повторень, що сприятиме кращому розвитку координації рухів та загальної витривалості.

Також важливо враховувати індивідуальні особливості дітей, адаптувати тренувальну програму відповідно до їх фізичного стану та рівня підготовленості. Регулярні контрольні заняття та змагання допоможуть оцінити прогрес та внести необхідні корективи до тренувального процесу.

Періодизація процесу підготовки футболістів різного віку та кваліфікації має свої розбіжності та особливості. Водночас для етапу початкової підготовки та вікового періоду, на який ми робимо акцент, загальна рекомендована тривалість підготовки у році для футболістів цього віку становить 8 місяців, окрім того, можна розглядати змагальний період – 3 місяці та перехідний період – 1 місяць.

Ми не схильні до такого жорсткого розподілу річної підготовки на періоди, починаючи з етапу початкової підготовки. Це значною мірою не узгоджується з даними фундаментальних джерел загальної теорії підготовки спортсменів, а також не відповідає загальним закономірностям становлення спортивної майстерності футболістів та й загалом юних спортсменів у будь-якому з видів спорту.

Водночас укладачі Програми рекомендують проводити близько 3–4 тренувань на тиждень і не більше 1 на тренувальний день. Загальна кількість ігор для набуття змагального досвіду та перевірки власних можливостей в умовах змагальної діяльності пропонується на рівні 10–20 ігор. Незважаючи на досить великий розкид, ми схильні вважати, що змагальні елементи варто впроваджувати також у тренувальну діяльність юних футболістів, що дасть змогу зменшити психологічний тиск із боку екстремальних умов змагань та підвищить упевненість спортсменів у власних силах.

Дещо несподіваним є співвідношення загальної, допоміжної та спеціальної підготовки на етапі

початкових занять для футболістів. Так, рекомендовано виділяти на загальну 50, допоміжну – 45 та спеціальну – лише 5% обсягу тренувальних навантажень. Ми наполягаємо на тому, що тренувальні засоби в підготовці футболістів, навіть на початковому етапі, повинні сприяти підвищенню мотивації дітей до подальших занять. Це означає, що діти повинні виконувати специфічні для футболу вправи, хоча їх спрямовування може бути на переважний розвиток фізичної, технічної та інших сторін підготовленості футболістів.

Узагальнюючи дані Навчальної програми [1], можна побачити, що навчально-тренувальний процес у футболі триває протягом усього року і здійснюється відповідно до встановленого розкладу та визначеної заздалегідь програми. Навчальний план передбачає проведення занять безпосередньо в умовах спортивної школи, а також за індивідуальними планами учнів. Це дає змогу забезпечити індивідуальний підхід до кожного спортсмена, враховуючи його фізичні та психологічні особливості, рівень підготовки й інші фактори. Місце тренувального процесу в групах початкової підготовки визначається важливою частиною багаторічного тренувального процесу. Вони спрямовані на формування основних навичок і засад техніки футболу, а також на всебічний розвиток фізичних якостей.

Загальна характеристика відбору футболістів у системі багаторічної підготовки, за твердженнями укладачів, тісно пов'язана з відбором дітей для занять футболом та має два основні напрямки.

Перший пов'язаний із пошуком спортсменів із наявними природними здібностями до занять та досягнення результатів у футболі. До того ж виявлення талантів на ранніх етапах дає змогу максимально ефективно розвивати їхні здібності та спрямовувати їхній потенціал у правильному напрямку.

Другий пов'язаний з оптимізацією витрат і засобів на навчання тих, хто може досягти високих спортивних результатів. Це дозволяє зосередити ресурси на найбільш перспективних спортсменах, що сприяє підвищенню загального рівня підготовки.

Таким чином, процес відбору і багаторічного тренування є складним і багатоступеневим, що дозволяє забезпечити високий рівень підготовки та досягнення максимально можливих спортивних результатів.

Натепер у практиці футболу є багато прикладів відомих спортсменів, що суттєво відрізняються

між собою за рівнем фізичної, технічної, тактичної підготовленості та водночас виступають на найвищому рівні змагань у футболі, виконують власні ігрові функції, що дають змогу командам досягати спортивного результату.

Нині ми маємо ситуацію, яка суттєво відрізняється від тієї, що була на початку 2000-х років. Незважаючи на бажання дітей та їхніх батьків до занять футболом, рівень підготовленості та вимоги до футболістів на всіх без винятку етапах, особливо на перших етапах багаторічної підготовки, не можуть бути дотримані, тим паче, враховуючи ті підвищені вимоги до результативності виступів та підготовленості, які були раніше [5; 8; 13].

Демонстрація науково-методичних підходів, наявних у світовій практиці, підтверджує загальні зміни та тенденції до демократизації системи підготовки футболістів, переорієнтування змісту на початкових етапах та створення умов для отримання дітьми задоволення від рухової активності та занять футболом зокрема.

Підготовка футболістів у групах початкової підготовки згідно з національними програмно-нормативними вимогами передбачає досягнення мети – формування зацікавленості до занять футболом, сприяння фізичному розвитку та зміцненню здоров'я юних спортсменів. У навчально-тренувальному процесі повинна приділятися увага всім аспектам підготовки, що охоплюють технічну, фізичну, психологічну, тактичну та теоретичну підготовку, хоча на практиці це не дотримується через наявні протиріччя між фахівцями в баченні змісту підготовки.

Узагальнення очікуваних результатів на етапі початкової підготовки вказує на необхідність укомплектування навчальних груп, гармонійний фізичний розвиток дітей та оволодіння технікою гри у футбол («школа футболу»), виконання контрольних нормативів (тестів), що підтверджують рівень підготовленості юних спортсменів.

Однак стосовно останнього в нас наявні суттєві сумніви в дієвості та доцільності проведення жорсткого відсіву спортсменів, які мають достатню мотивацію до занять футболом.

Співвідношення основних показників обсягу тренувальних навантажень для юних футболістів на етапі початкової підготовки становить 160–200 тренувальних днів та, відповідно, тренувальних занять на рік (не більше одного тренувального заняття на день).

Для груп початкової підготовки періодизація навчального процесу є умовною і планується

як суцільний підготовчий період. Змагання проводяться без цілеспрямованої підготовки, але передбачається участь у цих змаганнях, що дає змогу молодим футболістам набувати практичного досвіду гри.

Головні принципи побудови навчально-тренувального процесу в групах початкової підготовки стосуються універсальності завдань (вибір засобів і методів, які стосуються всіх спортсменів, незалежно від їх рівня підготовленості), індивідуального підходу (дотримання вимог індивідуального підходу та глибоке вивчення особливостей кожного, що дає змогу враховувати індивідуальні потреби та здібності кожного спортсмена, забезпечуючи оптимальні умови для їх розвитку), прогресивності навантажень (поступове збільшення інтенсивності тренувань відповідно до віку та рівня підготовленості юних футболістів).

Планування та зміст занять у річному циклі підготовки на перших роках навчання спирається на потребу створення умов для успішного початкового навчання гри у футбол. Основними завданнями визначено: комплектування навчальних груп; оволодіння основами техніки гри у футбол; гармонійний фізичний розвиток дитини; підвищення рівня функціональної підготовленості та мотивації до занять у спортивній школі.

З-поміж зазначеного ми лише частково погоджуємося із суттєвими акцентами на проведенні контрольних заходів, як-от: прийом контрольних нормативів, попередній відбір. Адже в сучасному трактуванні системи підготовки у футболі

та інших видах спорту надмірні тестування та контроль можуть знизити увагу до індивідуальних задатків юних спортсменів та призвести до втрати юних талантів.

Висновки. У програмно-нормативному забезпеченні навчально-тренувального процесу футболістів віком 6–7 років спостерігається розмите розуміння результативності та ефективності підготовки спортсменів-початківців. Навчання та удосконалення технічного арсеналу юних футболістів орієнтується на використання якомога більшої кількості різноманітних вправ, які в тому числі можуть мати загально- чи спеціально підготовчий характер. Водночас основним має бути стабілізування техніки рухів і досягнення стійких рухових умінь та навичок.

Вимоги підготовки, описані в програмно-нормативних документах, мають протиріччя, пов'язані зі співвідношенням навантажень різної спрямованості у фізичній підготовці та між розділами підготовки загалом, наявністю надмірної уваги до контрольних заходів та, що головне, відсутністю врахування сучасних тенденцій розвитку футболу та системи підготовки спортсменів-початківців у футболі.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення досвіду провідних країн у побудові підготовки футболістів віком 6–7 років.

Список використаних джерел

1. Футбол: навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ / В.Г. Авраменко та ін. Київ, 2003. 106 с.
2. Байрачний О., Дейнеко І. Роль та значення рухливих ігор в процесі психологічного та психофізіологічного розвитку юних футболістів на етапі початкової підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Серія 15*. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2023. Вип. 11 (171). С. 12–16.
3. Булич О., Наумчук В. Педагогічні умови формування техніко-тактичних дій юних футболістів на етапі початкової підготовки. *Сучасні тенденції розвитку фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії* : зб. тез доп. II наук.-практ. семінару студ., аспірантів і молодих вчених. 2022. С. 7–8.
4. Методика формування «відчуття м'яча» у юних футболістів 8-9 років на початковому етапі підготовки / І.Б. Гринченко та ін. *Здоров'я, спорт, реабілітація*. 2018. № 4. С. 23–29. <http://doi.org/10.5281/zenodo.2536452>
5. Дулібський А. Особливості спортивного відбору на етапі початкової підготовки і спеціалізованого навчання гри в футбол. *Фізична культура спорт та здоров'я нації* : зб. наук пр. Вінниця, 2020. Вип 9. № 28. С. 168–177. DOI: 10.31652/2071-5285-2020-9(28)-168-177
6. Кузьменко С., Скрипка І. Історичний аспект підготовки футболістів груп початкової підготовки. *Олімпійський та паралімпійський спорт*. 2023. № 3. С. 23–26. DOI 10.32782/olimpspu/2023.3.5
7. Мозговий О.І. Проблеми розвитку дитячо-юнацького футболу та шляхи їх вирішення. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2009. № 8. С. 110–113.
8. Ніколаєнко В. Організаційно методичні підходи до побудови навчально-тренувального процесу на етапі початкової підготовки футболістів: порівняльний аналіз. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. 2014. № 1 (25). С. 76–80.
9. Пітин М., Артим'юк Н. Технічна підготовленість футболістів на етапі початкової підготовки. *Фізична активність, здоров'я і спорт: наук. журнал*. Львів : ЛДУФК, 2011. № 1 (3). С. 33–40.
10. Радченко О.В., Чиж А.Г., Констанкевич В.П. Показники технічної підготовленості футболістів на етапі

початкової підготовки. *Спортивні ігри*. № 1 (23) 2022. С. 43–55. <https://doi.org/10.15391/si.2022-1.05>

11. Шевченко А.Ю., Бойченко С.В. Структура і зміст процесу підготовки юних футболістів на етапі початкової підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*: зб. наук. пр. 2014. Вип. 6(49). С. 146–155.

12. Яворська Т.Є., Денисовець Д.А., Філіна В.А. Методика розвитку координаційних здібностей юних футболістів на початковому етапі тренування. *Спортивна наука*. 2018. С. 116–123.

13. Trecroci A, Duca M, Formenti D, Alberti G, Iaia FM, Longo S. Short-Term Compound Training on Physical Performance in Young Soccer Players. *Sports (Basel)*. 2020. № 8(8). Pp. 108. doi: 10.3390/sports8080108.

14. Karahan M. Effect of skill-based training vs. small-sided games on physical performance improvement in young soccer players. *Biol Sport*. 2020. № 37(3). Pp. 305–312. doi: 10.5114/biolSport.2020.96319.

15. Silva JR. The soccer season: performance variations and evolutionary trends. *PeerJ*. 2022 Oct 5;10:e14082. doi: 10.7717/peerj.14082

References

1. Avramenko, V. H., Honcharenko, V. I., Dzhus, O. M., Kostiukevych, V. M., & Nikolaenko, V. V. (2003). Futbol: navchal'na prohrama dlia DYUSSH, SDYUSHOR, SHVSM [Football: training program for youth sports schools, specialized schools of Olympic reserve, high sports skill schools]. Kyiv. 106 p.

2. Bairachny, O., & Deineko, I. (2023). Rol ta znachennia rukhlyvykh ihor v protsesi psykhologichnoho ta psykhofiziologichnoho rozvytku yunikh futbolistiv na etapi pochatkovoi pidhotovky [The role and importance of outdoor games in the psychological and psychophysiological development of young footballers at the initial training stage]. *Naukovyi chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova, Seriya 15*. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. Vyp. 11 (171), 12–16.

3. Bulych, O., & Naumchuk, V. (2022). Pedahohichni umovy formuvannia tekhniko-taktychnykh dii yunikh futbolistiv na etapi pochatkovoi pidhotovky [Pedagogical conditions for the formation of technical and tactical actions of young footballers at the initial training stage]. *Suchasni tendentsii rozvytku fizychnoi kultury, sportu, fizychnoi terapii ta erhoterapii: zb. tez dop. II nauk.-prakt. seminaru stud., aspirantiv i molodykh uchenykh*, 7–8.

4. Hrynchenko, I. B., Nakonechnyi, V. O., Sikora, V. V., & Karpunets, T. V. (2018). Metodyka formuvannia "vidchuttia miacha" u yunikh futbolistiv 8-9 rokiv na pochatkovomu etapi pidhotovky [Methodology for developing the "feel of the ball" in young footballers aged 8-9 years at the initial training stage]. *Zdorovia, sport, reabilitatsiia*, №4, 23–29. <http://doi.org/10.5281/zenodo.2536452>

5. Dulibskyi, A. (2020). Osoblyvosti sportyvnoho vidboru na etapi pochatkovoi pidhotovky i spetsializovanoho navchannia hri v futbol [Features of sports selection at the stage of initial training and specialized learning in football]. *Fizychna kultura sport ta zdorovia natsii: zb. nauk. pr. Vinnytsia*, Vyp. 9, № 28, 168–177. DOI: 10.31652/2071-5285-2020-9(28)-168-177

6. Kuzmenko, S., & Skrypka, I. (2023). Istorychnyi aspekt pidhotovky futbolistiv hrup pochatkovoi pidhotovky [Historical aspect of training footballers in initial training groups]. *Olimpiiskyi ta paralimpiiskyi sport*, № 3, 23–26. DOI 10.32782/olimpSPU/2023.3.5

7. Mozhovyi, O. I. (2009). Problemy rozvytku dytyacho-iunatskoho futbolu ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of developing youth football and ways to solve them]. *Pedahohika, psykhohija ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*, № 8, 110–113.

8. Nikolaenko, V. (2014). Orhanizatsiino-metodychni pidkhody do pobudovy navchal'no-trenuval'noho protsesu na etapi pochatkovoi pidhotovky futbolistiv: porivnial'nyi analiz [Organizational and methodological approaches to the construction of the educational and training process at the initial training stage for footballers: comparative analysis]. *Fizyчне vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi: zb. nauk. pr.*, № 1 (25), 76–80.

9. Pityn, M., & Artymiuk, N. (2011). Tekhnichna pidhotovlenist futbolistiv na etapi pochatkovoi pidhotovky [Technical preparedness of footballers at the initial training stage]. *Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport: nauk. zhurnal*, № 1 (3), 33–40.

10. Radchenko, O. V., Chyzh, A. H., & Konstankevych, V. P. (2022). Pokaznyky tekhnichnoi pidhotovlenosti futbolistiv na etapi pochatkovoi pidhotovky [Indicators of technical preparedness of footballers at the initial training stage]. *Sportyvni ihry*, № 1 (23), 43–55. <https://doi.org/10.15391/si.2022-1.05>

11. Shevchenko, A. Yu., & Boichenko, S. V. (2014). Struktura i zmist protsesu pidhotovky yunikh futbolistiv na etapi pochatkovoi pidhotovky [Structure and content of the training process for young footballers at the initial training stage]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15. Naukovopedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport): [zb. nauk. pr.]*, Vyp. 6(49), 146–155.

12. Yavorska, T. Ye., Denysovets, D. A., & Filina, V. A. (2018). Metodyka rozvytku koordynatsiinykh zdibnostei yunikh futbolistiv na pochatkovomu etapi trenuvannia [Methodology for developing coordination abilities in young footballers at the initial training stage]. *Sportyvna nauka*, 116–123.

13. Trecroci, A., Duca, M., Formenti, D., Alberti, G., Iaia, F. M., & Longo, S. (2020). Short-Term Compound Training on Physical Performance in Young Soccer Players. *Sports (Basel)*, 8(8), 108. doi: 10.3390/sports8080108.

14. Karahan, M. (2020). Effect of skill-based training vs. small-sided games on physical performance improvement in young soccer players. *Biol Sport*, 37(3), 305–312. doi: 10.5114/biolSport.2020.96319.

15. Silva, J. R. (2022). The soccer season: performance variations and evolutionary trends. *PeerJ*, 10, e14082. doi: 10.7717/peerj.14082.